

Ἡ ἐπιτυχία του ὅμως εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὸ πεζὸν τὸν ἀνέδειξαν κατόπιν ποιητὴν γνήσιον. Ἐξέδωκεν ὀλοκλήρους τόμους ποιημάτων, διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων. Ἡ ποιησις του εἶνε, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔργον ὕψους, ἔργον ἐκτελέσεως. Αἱ λεπταὶ του καὶ αἱ ἀπλαῖ ἔννοιαι, ἡ αἰωνία γλυκύτης καὶ τρυφερότης του, τὸ ἐρωτικὸν πάντα παράπονόν του, ἐγλείονται εἰς λαξευτοὺς ὄσον καὶ τρυφεροὺς, καὶ τεχνικοὺς καὶ κατακληθόντας στίχους. Εἰς τὰ διηγήματα αὐτοῦ καὶ τὰ μυθιστορηματὰ του ἀναξῶσι συνήθως διαδοχικῶς ταπειναί, ἀλλὰ πάσχουσαι φυσιογνωμίαι τοῦ παρισινοῦ κόσμου, τοῦ λαοῦ ἰδίας, ἀπλὰ συγκινητικὰ δράματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῆς μεγαλοπόλεως ἐκείνης. Ἐπάρχουν ἔργα του, τὰ ὁποῖα πλέον ἢ ἀσφαλῶς δύναται τις νὰ τὰ ὀνομάσῃ ἀριστοτεχνηματάνια. Ὅ,τι δὲ καταγοητεύει παρὰ τῷ Κοππὲ δὲν εἶνε συνήθως ἡ ἰδέα, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως ταύτης, ἡ ἐκτέλεσις.

ΠΡΟ τοῦ νὰ γίνῃ γνωστὸς εἰς μίαν ἡμέραν — τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν πρὸ τριῶν ἐτῶν, ὄλο τὸ Παρίσι ἐρωτεύθη μὲ τὴν γλυκυτάτην του Μουσικὸν τοῦ δρόμου, — ὁ ζωγράφος Μιχαὴλ Γκεράρ εἶχε γνωρίσῃ τὴν σκληρὰν δυστυχίαν. Ἡ μήτηρ του, ἡ θαυμαστὴ του μήτηρ, ἣτις δὲν ἀμφέβηκεν οὔτε μίαν στιγμὴν περὶ τῆς κλίσεως τοῦ υἱοῦ της καὶ ἣτις ἀπέθανεν ὑπερήφανος ἤδη, ποῦ τὸν εἶδε καταλαβόντα θέσιν μεταξύ τῶν νέων καλλιτεχνῶν τῆς νεωτέρας σχολῆς, ἐζήτησε παρὰ τὸ πλευρόν του τὰ τρομερὰ ἔτη τῆς δοκιμασίας, παρηγοροῦσα αὐτόν διὰ τῆς ἀγάπης της, ἐνισχύουσα αὐτόν διὰ τοῦ θάρρους της.

Οὕτω ὁ Μιχαὴλ, ὅστις ἐλιποθύμησεν ἐκ θλίψεως τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ της, παρὰ τὰ χεῖλη τοῦ χαλίνουτος τάφου, εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς Μονμάρτρης, ὅταν προσέφη τώρα τὰς λέξεις ταύτας: « ἡ μήτηρ μου », ἡ φωνὴ του τρέμει ἐκ συγκινήσεως, καὶ ἡ ἀνάμνησις τῆς καλῆς γυναικίως διαμένει πάντοτε σεβαστὴ καὶ ἱερὰ ἐν τῇ μνήμῃ του ὡς κανὼν τοῦ ἱεροῦ τῶν νεῶν.

Ὁ Μιχαὴλ ἦτο μόλις εἰκοσαετής καὶ εἰργάζετο ἀπὸ δέκα ὀκτὼ μνηνῶν μόνον εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ζερῶμ, εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ὅταν ἀπέθανεν αἰφνιδίως ὁ πατήρ του, ὁ ἐντιμὸς ταμίης τῆς

Σαλαμάνδρας, ασφαλιστικῆς Ἑταιρίας κατὰ τῶν πυρκαϊῶν, μετρίας ἀξίας. Ἡ θέσις ἦτο μετρία καὶ ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἄφησεν εἰς τὴν χῆρὰ του ἀσημάντους οἰκονομίας. Ἡ *Σαλαμάνδρα* πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ χρηστοῦ καὶ ἀρχαίου ὑπαλλήλου της, προσέφερε πρὸς τὴν *Καν Γκεράρ* διὰ τὸν υἱὸν της ἀνάλογον θέσιν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἑταιρίας. Ὁ νέος τὴν ἀπεδέχθη ἐξ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν μητέρα του, ἀλλ' αὐτὴ ἠρνήθη τὴν θυσίαν.

— Ὅχι! ἀνέκραξε σφιγγουσα ζωηρῶς τὸν νέον ἐπὶ τῆς καρδίας της καὶ φιλοῦσα αὐτὸν ἐπὶ τῆς ὠραίας μαύρης κόμης του, πάντοτε τόσον ἀγρίως μπερδεμμένης — ὄχι! παιδί μου, ἐξασκήσου εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἀφοῦ ἔχεις τὴν ἰδέαν σου. . . Ὅχι ζήσουμε ὅπως μπορέσουμε.

Καὶ ἐζήσαν ὅπως ἠμπόρεσαν, ἦτοι γλισχρότατα, ἐκεῖ ἐπάνω στὴ *Μον-μάρτη*, οὐχὶ μακρὰν τοῦ κατεστραμένου μύλου, — μεταβληθέντος ἔκτοτε εἰς ἐξοχικὸν καπηλεῖον, — εἰς τὸ πέμπτον πάτωμα καινουργοῦ οἰκίας, οἰκοδομημένης μὲ σαθρὰ ὑλικά, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐβλεπον τὸ ἄπειρον *Παρίσι* ὡς εἰς πανόραμα, μὲ τοὺς πύργους του, τὰς κορυφὰς τῶν κωδωνοστασίων του καὶ τοὺς δόμους του καὶ ἐκεῖ κάτω, ἐκεῖ κάτω μὲ τὸν ἐκ τῶν φαιῶν λόφον ἐν τῇ ὁμίχλῃ περιβολὸν του.

Ὁ *Μιχαὴλ* εἶχεν ἐν εὐρῷ ἐργαστήριον ἐκεῖ, ἡ δὲ *Κα Γκεράρ* εἶδος τι κελίου χωρὶς φωτιά. Πρωί, πρωί, — ὦ! ἡ φτωγὴ μαμὰ μὲ τὸν ὑπηρετήρας σκουφὸν της! — ἐτακτοποιεῖ τὰ πάντα εἰς τὸ ἐργαστήριον, ἦναπτε τὴν σόμπαν, ἐκαθαρίζει τοὺς χρωστῆρας, ἔκρυπτε τὴν κρεμαστὴν κλίνην τοῦ υἱοῦ της ὀπισθεν ἐνὸς παραβάν, μεθ' ὃ ἐξηφανίζετο, ἀφίνουσα αὐτὸν νὰ ἐργασθῇ ἡσύχως καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Μόλις τὴν ἤκουεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀόρατον καὶ παροῦσαν, ὡς εὖνουν ἐφέστιον θεότητα, ἀνακινουῦσαν τὴν τέφραν τοῦ πυρκαίου της εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιόν της, ἡ φυσῶσαν τὸ πῦρ διὰ νὰ παρασκευάσῃ τὸ φαγητὸν εἰς τὴν στενόχωρον κουζίαν. Εἰς τὴν κουζίαν αὐτὴν ὁ υἱὸς καὶ ἡ μήτηρ ἔτρωγον σὰν κούκλες ἐπὶ μικρὰς τραπέζης ἀπὸ λευκὸν ξύλον καὶ ἦσαν τόσον καλὰ ἐκεῖ τὸν *Δεκέμβριον* παρὰ τὴν θερμότητα τῆς φουβῶ.

Ὁ *Μιχαὴλ* ἐμόχθει σκυλίσσια διὰ νὰ κερδίσῃ τὸν ἄρτον τῆς ἡμέρας, τῆς ἐβδομάδος, τοῦ μηνός. Ἐποιεῖ ἐκ τοῦ προχείρου — ἀπὸ τὰ ἐξημερώματα τὸ καλοκαίρι, τὴν νύχτα μὲ τὴν λάμπα τὸν χειμῶνα, — ξυλογραφήματα διὰ τὰς εἰκονογραφημένας ἐκδόσεις, καὶ ἡ μαμὰ *Γκεράρ* ἐκκινε θαύματα οἰκονομιῶν διὰ νὰ ἔχῃ ὁ υἱὸς της, ὅπως πληρώνη τὰ μοδέλα καὶ νὰ ζωγραφίξῃ ἐκ τοῦ φυσικοῦ ὄλον τὸ ἀπομεσήμερον.

Ἐπέρασαν ἄσχημες ἡμέρες, παρὰ πολὺ δυστυχεῖς ἡμέρας. Ἐπὶ πολὺ ἐπώλουν τὰ ὀλίγα πράγματα, ποῦ εἶχαν· τὰ ἐξ *τραπεζομάνθηλα*, τὴν λαβίδα διὰ τὴν *ζάχαριν* καὶ τὸ κουτί μὲ τ' ἀσημένια μαχαίρια, ὅπως κατορθώσουν νὰ ἐξοφλήσουν τὸν λογαριασμὸν τοῦ χρωματοπώλου. Κἀποτε διὰ ν' ἀγοράσουν τὸ δεῖπνον ἔπρεπε νὰ ἐνεχειριάζουν τὰ λοιπὰ λείψανα τῆς ἀστικῆς πολυτελείας των τῆς ἄλλοτε, π. χ. τὸ χρυσοῦν ὠρολόγιον ἐν σχήματι σκανδαλέττου, ἢ αὐτὴν τὴν καρφίτσαν τὴν στολισμένην μὲ μικρὰ ρουμπίνικ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐμάραμυρεν εἰς τὸν λαμῶν

τῆς χήρας ἢ εἰκὼν τοῦ μακαρίτου Γκεράρ. Ἡ καλὴ μαμᾶ ἐγνώριζεν οἱμοί! τὴν ὁδὸν τοῦ ἐνεχυροδανειστηρίου.

Οἱ Γκεράρ, λοιπόν, ἦσαν πάμπτωχοι· ἀλλ' ὅπως πολλοὶ πτωχοὶ εὐρισκόν τὸ μέσον νὰ κάμνουν ἐλεημοσύνην.

Εἰς τὸ αὐτὸ πάτωμα, ποῦ κατῶκουν, εἰς τι φρικῶδες πλινθόκτιστον ὑπερῶν κατῶκει πτωχὴ τις ἐργάτρια μὲ τὴν μικρὰν κόρην της.

Ἡ γυνὴ αὕτη, τὴν ὑποίαν ὄλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ τὴν ἔλεγαν: «ἡ κακομοῖρα ἢ Σιντονία», δὲν εἶχεν ὑπανδρευθῆ ποτέ. Ἐγέννησε τὴν κόρην της εἰς ἡλικίαν δεκακοτῶ ἐτῶν, ὁπότε ἦτο σχεδὸν νόστιμη, — ὦ! μίαν ἐποχὴν μόνον ἦτο νόστιμη, ἀκριβῶς τὸν καιρὸν ποῦ ἠπατήθη καὶ ἐγκατελείφθη παρά τινος φαύλου, καὶ ποῦ ἔχασε τὴν δροσερότητά της καὶ τὴν ὑγείαν της κατὰ τὸν ἐπίπονον τοκετόν. — καὶ ἔκτοτε περιεφέρετο διὰ νὰ κερδίσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ διὰ ν' ἀναθρέψῃ τὸ τέκνον της. Εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν αἰ κακομοῖρα ἢ Σιντονία» εἶχε κυρτωθῆ, οἱ κρόταφοὶ της ἔγιναν φαιοὶ καὶ τῆς ἔλειπαν τρία ἐμπροσθινὰ δόντια. Καὶ ἦτο λίαν θαρραλέα, λίαν ἐργατικὴ καὶ περνοῦσε τὰς ἡμέρας της ἀδιάφορον πως.

Ἡ μικρὰ της κόρη, Φερνάνδη ὀνομαζομένη, εἶχεν ὕψος μποιηδός· εἶχεν ἓνα χρῶμα ὠρίμου λεμονιοῦ, μακροὺς πλοκάμους μαύρων γουρῶν μαλλιῶν, καὶ μάτια ποῦ τῆς ἔφεραν τὸ κεφάλι ἄνω κάτω, ὅπως λέγουν εἰς τὰ προάστεια.

Ὁ Μιχαὴλ τὴν εἶδε παίζουσαν εἰς τὴν κλίμακα, τὴν εὔρε νόστιμην, τὴν ἔβαλε δὲ νὰ ποζάρῃ καὶ τῆς ἔκαμεν ἓνα *σνίτσο*. Ἡ μαμᾶ Γκεράρ τὴν ἐπῆρε μὲ καλὸ μάτι καὶ συνῆψεν ἔκτοτε φιλίαν μαζί της.

Καὶ ἡ ἐξαίρετος γυνὴ ἐστενοχωρεῖτο βλέπουσα τὴν χαριτωμένην αὐτὴν κόρην ν' ἀτακτῆ εἰς τὴν αὐλήν, — διότι ἡ μήτηρ της ἐπέστρεφεν ἀργὰ ἐκ τῆς ἐργασίας της, τὸ προκαταρκτικὸν δὲ σχολεῖον εἰς τὰς τέσσαρας ἐσκόλαζεν, — ἢ νὰ παίξῃ κάποτε ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου μὲ τὰ δύο γκαρσόνια τοῦ μπαλλωματῆ ἐκεῖ κάτω, ὅστις ἐτερέτιζε σφυροκοπῶν διαρκῶς τὰ ὄργανά του :

Στὴ γκιλλοτίνα θ' ἀνεβῆ
ὁ κάθε γουρουνονοικοκύρης,
στὴ γκιλλοτίνα θ' ἀνεβῆ
καὶ ὁ κοσμάκης θὰ χαρῆ.

Ἡ Κα Γκεράρ κατέκτησε, λοιπόν, τὴν ἀγάπην τῆς μικρᾶς Φερνάνδης μὲ τινὰς φέτας ἀλειμμένας μὲ γλυκό. Τὸ παιδίον ἐπήγαγεν εἰς τῶν Γκεράρ, ὅταν ἐγύριζεν ἀπὸ τὸ σχολεῖον· ἡ χήρα τοῦ ἐμάνθανε καὶ τὸ ἔβαζε νὰ λέγῃ τὸ τῆς ἐπομένης μάθημά του, ὕστερα τὸ ἄφινε νὰ παίξῃ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Μιχαὴλ, τὸν ὑποῖον διεσκόλαζε καὶ ὅστις τὴν ἐζωγράψισεν εἰς εἴκοσι στάσεις.

Ἡ Φερνάνδη ἐκεῖ μέσα περνοῦσε καλὰ. Τὴν κρατοῦσαν συνήθως εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ ἠγαριστεῖτο εἰς τὴν στενόχωρον ἐκείνην κουζίνα, ἀφοῦ τοιαύτην ἄλλως τε δὲν εἶχεν ἢ «κακομοῖρα ἢ Σιντονία». Ἡ γηραιὰ μαμᾶ ἀνεκάλυψε μίαν ἡμέραν εἰς τὴν πενιχρὰν ντουλάπαν της ἓνα φό-

ρημα εὐπαρουσίαστον ἀκόμη καὶ μ' αὐτὸ ἔφκισε διὰ τὴν μικρὰν ἓνα κοστοῦμι, τὸ ὁποῖον ἀλήθεια ἔμοιαζε μὲ καινούργιο. Μιὰ φορὰ μάλιστα, ποῦ ἡ Φερνάνδη ἦλθε μὲ τὸ βραβεῖον, τὸ ὁποῖον ἐπῆρε πρωτεύουσα εἰς τὴν γεωγραφίαν, — πῶς διάβλο μπόρεσε καὶ ἔσυρε ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος τὰς γραμμὰς τῶν ὑδάτων ; — ἡ μαμὰ Γκερὰρ κατευχαριστηθεῖσα ἐδώρησε πρὸς τὸ παιδίον ἓνα ζευγάρι πρόστυχα σκουλαρίκια, τὰ ὁποῖα ἡ καλὴ γυνὴ ἐφύλαττε πρὸς ἀνάμνησιν τῆς πρώτης μεταλήψεως.

Ἐν συντόμῳ εἰ Γκερὰρ θὰ υἱοθέτουں σιγά, σιγά τὴν μικρὰν κόρην, ὅτε ἡ « κακομοῖρα ἡ Σιντονία », καθυστεροῦσα δύο ἐνοικία, ἐδιώχθη ἀρκετὰ κτηνωδῶς ἀπὸ τὴν οἰκίαν καὶ ἐπῆγε νὰ κατοικήσῃ πολὺ μακράν, στὶς *Μυρδαλιές*. Φυσικὰ ἐπῆρε μαζί της καὶ τὴν Φερνάνδην, ἣτις ἀπεχαιρέτησε τοὺς καλοὺς της γείτονας μὲ φουσκωμένην καρδίαν καὶ μὲ κόκκινα μάτια, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐπῆγε νὰ τοὺς δῆ, παρὰ τὰς ὑποσχέσεις της, εἰς τρόπον ὥστε κατέληξε νὰ τὴν λησμονήσουں.

Χρόνια ἐπέρασαν. Ὁ Μιχαὴλ Γκερὰρ ἔσχε τὰς πρώτας του ἐπιτυχίας εἰς τὸ Σαλὸν καὶ ἤρχισε νὰ κερδίζει μερικὰ χρήματα. «Ὡ ! ὄχι πολλὰ. Οἱ πίνακες ἐφ' ὧν ὁ ζωγράφος αὐτὸς ἀγαπᾷ ν' ἀπεικονίζει τοὺς λαϊκοὺς τύπους ἔχουں τὴν τέχνην ποιήσεως αὐστηρᾶς καὶ μελαγχολικῆς, ἣτις θὰ πειράζῃ πάντοτε τοὺς ἀστοὺς, καίτοι ἐνῶ ἅπαντες εἰ ἀληθεῖς καλλιτέχνηαι τιμῶσι τὸν Γκερὰρ ὡς διδάσκαλον, εἰ πλοῦσιοι ἐρασιτέχνηαι δὲν θὰ ἐνδιαφερθῶσι ποτε ζωρῶς διὰ τὰς αὐστηρὰς αὐτὰς εἰκόνας, εἰς ἃς ἡ ζωὴ τῶν πτωχῶν εἶνε ἀποτυπωμένη παρ' ἑνὸς πτωχοῦ.

Ἐν τούτοις ὁ Μιχαὴλ ἐξέθεσε τὴν « Μουσικὸν τοῦ δρόμου » του, εἰς ἣν εἰ ἀγωνοῶνται ὀλίγον συμπαθεῖς μέχρι τοῦδε, δὲν ἠδυνήθησαν παρὰ νὰ τοῦ ἀπονεύμωσι τὸ πρῶτον βραβεῖον. Ἡ χαλκογραφία ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου θὰ ἐκλαϊκέυσῃ τὴν μελαγχολικὴν καὶ ἰσχνὴν μορφήν τῆς νεαρᾶς κόρης, ἀνοιγούσης διὰ νὰ τραγουδήσῃ ἐν τόσῳ ἀγνὸν στόμα καὶ παιζούσης τὸ βιολί μὲ κίνησιν τόσον χαρίεσσαν καὶ τόσον φυσικὴν. Ἡ μαμὰ Γκερὰρ ἄρρωστη τότε, λαμβάνει τὴν χαρὰν νὰ διαβάσῃ μὲ τὰ γυαλιὰ ἐπὶ τῆς ρινός, εἰς τὸ κρεβάτι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ποτὲ πιά δὲν ἐμελλε νὰ σηκωθῇ, τ' ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων, τὰ ὁποῖα προσαγορεύοῡν μ' ἐνθουσιώδεις λέξεις τὴν ἀνατέλλουσαν δόξαν τοῦ υἱοῦ της. Τέλος ὁ Μιχαὴλ Γκερὰρ ἔσχε ἐν τῇ συγχρόνῳ τέχνῃ τὴν πρέπουσαν θέσιν του, ἀλλὰ χωρὶς ἐν τούτοις νὰ γίνῃ ἐκ τούτου πολὺ πλούσιος.

Δύο ἔτη, λοιπόν, μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς του, — καὶ εἴπομεν πόσον εὐσεβῆ καὶ διαθέριμον ἀνάμνησιν ἐφύλαττε ταύτης, — ὁ Μιχαὴλ προσελήθη εἰς τι γεῦμα, τὸ ὁποῖον εἰς τῶν φίλων του προσέφερον εἰς τινὰς συναδέλφους του, ἀναχωρῶν εἰς Ῥώμην κατόπιν τοῦ βραβεῖου, τὸ ὁποῖον ἐπῆρεν.

Ὁ Μιχαὴλ — ἦτο τριάκοντα ἐτῶν, καὶ τὸ πρόσφατον πένθος του εἶχε ἀξήσῃ ἔτι τὴν φυσικὴν σβραρότητά του — ἔπεσε μέσα εἰς κύκλον εὐθύμων θερυβοποιῶν, νεωτέρων αὐτοῦ, φερομένων ὡς τρελλὰ παιδιὰ ἐργαστηρίων, οἵτινες μετὰ τὰ στρεῖδια καὶ τὸ λευκὸ βουργουνδικὸ κρασί, εἶχον μεθυσθῆ ἤδη παρὰ τῶν καυχησιολογιῶν των καὶ τῶν ἐκρηκτικῶν

γελώτων των. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια οἱ καλλιτέχνη οὗτοι, οἵτινες εἶχον ἄπαντες εἰς τὴν κεφαλὴν ἐξηγεμένον ἐν ἰδανικὸν ἢ τοῦλάχιστον εἶχον λεπτὴν καλαισθησίαν, ἀνθημιλλῶντο εἰς κυνικοὺς λόγους. Ἐνας μεγαλόσωμος γλύπτης ἐκράχυαεν, ὅτι ἀπὸ τινων ἡμερῶν εἰς τι μέρος τοῦ καρτιέ Λατέν ὑπῆρχον νόστιμες «πρωτόβγαλτες», δύο βήματα μακρὰν ἀπ' ἐκεῖ. Αὐτὸ ἤρκεσεν, ὅπως τὸ φιλήδονον κτῆνος, τὸ κοιμώμενον εἰς τὸ βάθος ὄλων μας, ἀφυπνισθῆ διὰ μιᾶς εἰς τοὺς νέους τούτους καὶ ἤρχισαν νὰ οὐρλιάζουσι : «Πᾶμε στῆς Ντολορέ ! . . . Πᾶμε νὰ δοῦμε αὐτὲς τίς κυρίες ! »

Ὁ Μιχαὴλ προσεπάθησε νὰ τὸ σκάση κρυφά. Τόσῃ κτηνωδίαν δὲν ἤσθάνετο, ἀφοῦ ἄλλως τε εἶχε πῆ μετρίως. Ἐν τούτοις ἐξ ἀδυναμίας, διὰ νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τοὺς ἄλλους, φοβούμενος τὰ σκώμματα ἴσως, ἠκολούθησε τοὺς συναδέλφους του.

— Πφφ ! — εἶπε καθ' ἑαυτὸν — θὰ κιτάρω πληρώνων μερικὲς μπουτίλιες μπίρα.

Μετὰ ἐν τέταρτον ἅπας ὁ ὄμιλος ἀναρριχηθεὶς στενὴν καὶ ρυπαρὰν τινὰ κλίμακα, εἰσῆρχετο εἰς τὴν «σαλόνι» τῆς Κας Ντολορέ, ἐνθα ἐπὶ ὀκτὼ δυστυχεῖς ἀσέμνως καὶ γελοῖως στολισμέναι, μὲ τεραστίαις κομμώσεις, ἦσαν κατακεκλιμέναι ἐπὶ τινος κυκλικῷ ντιβανιῷ. Ἐχαιρέτησαν τοὺς νεήλιδας δι' ἐνὸς «μπουσουὰρ μεσσιέ» ἀκουσθὲν διὰ μιᾶς ὡς ἀπὸ χορὸν φωνῶν νωθῶν καὶ ἀδιαφόρων. Ὁ Μιχαὴλ εἰσῆλθεν ὀπισθεν τῶν ἄλλων. Κατελήφθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐξ ἀηδίας ἐκ τῆς θερμῆς ἀναθυμιάσεως, ἐν ἣ συνειμίγνυτο ἡ ὀσμὴ τοῦ καπνοῦ, τοῦ γκάτζ, τῆς προστύχου μυρουδιάς καὶ τῆς σαρκὸς τῆς πεπτωκυίας γυναικός.

Ἀμέσως ἤνοιζεν μπουκαλλίαι, εἰς δὲ τῶν νέων ἐκάθησε πρὸ τοῦ πιάου. Οὕτω, ἡ γνωστὴ ὀργίασις ἤρχισε μὲ τὰς συνήθειαις τρέλλας τῆς.

Ὁ Μιχαὴλ ἐντελῶς ἀηδιάσας ἐκάθησεν εἰς τινὰ γωνίαν τῆς αἰθούσης στενοχωρούμενος ἀπὸ τὸν τόσον κόσμον. Καὶ ἠὺχαριστεῖτο μένων ἐκεῖ λησμονημένος καπνίζων ἀλλεπάλληλα σιγαρέττα.

Αἰφνης ἤσθάνθη μίαν χεῖρα ἐγγίζουσαν τὸν ὦμόν του.

— Ἐ, λοιπόν, κύριε Μιχαὴλ, δὲν μ' ἀνεγνωρίζετε ; τὸν ἠρώτησε χαμηλοφώνως βραχνή τις φωνή, γηραιᾶς γυναικὸς φωνή.

Ὁ Μιχαὴλ ἐστράφη καὶ ἐκύτταξε τὴν νέαν, ἣτις ἐκάθησε παρὰ τὸ πλευρόν του ἐπὶ τοῦ καναπέ. Ἐφαίνετο, ὅτι ἦτο τὸ πιδὸ πολὺ ἡλικίας εἴκοσιν ἐτῶν. Σκούρα μελαχρινὴ μὲ τὸ λιγυρὸν σῶμα τῆς σφιγμένον ἐντὸς φορέματος ἀπὸ κίτρινον σατέν, μὲ τέσσαρας χονδράς καρφίτσας χαλκίνας καρφωμένας εἰς τὰ ἄνευ λάμψεως, τὰ σχεδὸν ἐριώδη μαλλιά τῆς, σὰν τὰ μαλλιά βαφομένης γυναικός, ἡ νέα αὕτη εἶχε μεγάλους καρβουνοειδεῖς ὀφθαλμούς, θὰ ἦτο δὲ ὁμορφη χωρὶς τὸ πρόστυχον φιασίδωμά τῆς καὶ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀηδίας καὶ τοῦ μόχθου, ὅστις διέγραφεν ἐπὶ τοῦ στόματός τῆς τὸν μορφασμὸν ἀνθρώπου ἐτοίμου νὰ ἐμέση.

— Κἄπου εἶδα αὐτὴ τὴ μορφή, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἐντύπωσις τοῦ Μιχαὴλ παρατηροῦντος τὴν δυστυχῆ ταύτην. Ἀλλὰ ποῦ ; . . . ποῦ τὴν εἶχεν ἰδῆ ;

— Πῶς, — ἐπανελάβην ἐκείνη μὲ τὴν συντετριμμένην φωνὴν τῆς, — δὲν μ' ἐνθυμείσθῃς; . . . Πρὸ δέκα ἐτῶν . . . ἐκεῖ ἐπάνω . . . στὴ Μονμάρτη . . . τῆ μικρῇ Φερνάνδη; . . .

Ὁ Μιχαὴλ ὀλίγον ἔλειψε νὰ φωνάξῃ.

Τὴν ἀνεγνώριζεν ἤδη. Naί! Τὴν νόστιμην μικρὰν κόρην, τὴν ὀπίκην ἢ πτωχὴ ἀγία γριὰ μαμὰ τὴν ἐχόρευεν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς, καὶ τὸ ἀπολωλὸς αὐτὸ πλάσμα, τὸ ὁποῖον ἀπέπνεε τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν πομπάνταν ἦτο αὐτὴ ἡ ἰδία. Τὸν ἐβλεπε μ' ὕψος συγκινημένον καὶ δειλόν· ἓνα δάκρυ συγκατοῦμενον καθίστα λαμπεροὺς τοὺς μελανιασμένους γύρω μὲ μακρὸ κάρβουνο ὀφθαλμοὺς τῆς, καὶ τὸ στόμα τῆς, τὸ ἀλγεινὸν τῆς στόμα συστρεφόμενον ἐξ ἀηθίας, προσεπάθει οἰκτρῶς νὰ μειδιάσῃ.

— Σεῖς! . . . σεῖς ἐδῶ! . . . ἤρθρωσεν ὁ καλλιτέχνης πνιγόμενος ἐκ τοῦ τρομεροῦ ἀπροσδοκῆτου.

— Ἐδῶ καὶ δυὸ μῆνες, — ἀπεκρίθη ἡ γυνή, ἣτις ἠρυθρίασεν ὑπὸ τὸ φιμυθίον τῆς ἐκ τῆς λυπηρᾶς φωνῆς τοῦ Μιχαήλ. — Δὲ μπορῶ νὰ σὰς κρύψω τίποτε σὰς, κύριε Μιχαήλ. . . Τώρα ζῶ ἔτσι πέντε χρόνια. . . Εἶνε πολὺ ἐλεεινόν, εἶ; Καὶ ὅμως, ἐὰν ἤξεύρατε, θὰ μὲ συγχωρούσατε ἴσως λιγάκι. Ἐκεῖ κάτω στὶς Μυρδαλιές, ποὺ πήγαμε νὰ καθήσουμε ἡ μήτηρ μου καὶ ἐγώ, ὅταν ἀφήσαμε τὴν Μονμάρτη, κανεὶς δὲν ἐνόησον ἔρχεσθαι γιὰ μᾶς. Ἡ μαμὰ ἦταν πάντα ἐξω στὰ ἡμεροδούλια τῆς· ἐγώ, ὅπως καὶ πρὶν, ἔτρεχα στὸ δρόμο μὲ τὰ χαμίνια, ὅταν βγαίναμε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, καὶ τότε νὰ ποὺ ἔγινε «τοῦ δρόμου». Εἰς ἡλικίαν δεκαεξέ ἐτῶν, — ἡ μαμὰ εἶχε πεθάνῃ καὶ ἔγινε μαθητευσμένη στιλβωτρία, — ἕνας οὐτιδανὸς μ' ἀπεπλάνησε γιὰ καλὰ. . . Ἄλλὰ πάντα ἔτσι συμβαίνει. Γιατὶ νὰ σὰς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν μου; Τελείωσε, ἄς μὴ μιλήσωμεν γι' αὐτὴν περισσότερο. . . Θέλω ὅμως νὰ σὰς πῶ ἓνα πράγμα, ἀφοῦ σὰς ξαναθρίσκω, αἱ μόναι καλαὶ στιγμαὶ τῆς ζωῆς μου, — ἐννοεῖτε καλὰ, κύριε Μιχαήλ! — ὅλης τῆς ζωῆς μου, εἶνε ἐκεῖνες ποὺ πέρασα στὸ ἀτελιέ σας, ὅταν μοῦ ἐτάξατε μιὰ δεκάρα γιὰ νὰ μὲ κάμψετε νὰ ποζάρω καλὰ, ἢ ὅταν ἡ μήτηρ σας. . .

Ἄλλὰ διεκόπη ἀποτόμως καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν τῆς μέσα στὰ χέρια τῆς.

— ὦ! αἰσχύνομαι. . . δὲν τολμῶ νὰ ὑμιλήσω περὶ αὐτῆς ἐδῶ μέσα!

Ἡ καρδία τοῦ Μιχαήλ ἐκυριεύθη ἐξ οἴκτου. Καὶ τῆς ἐπῆρε τὰς χεῖρας ἀπὸ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν παρετήρησε θλιβερῶς.

— Τόσο τὸ χειρότερο, — ἐπανελάβε δισταζούσα. . . — τόσο τὸ χειρότερο! Τί γίνεται;

— Ἀπέθανεν, — εἶπεν ὁ ζωγράφος. — Πρὸ δυὸ ἐτῶν τὴν ὠδήγησα εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς Μονμάρτης.

— Πέθανε! . . . Βέβαια, τότε πέρασαν δέκα χρόνια ἀπὸ τότε, καὶ ἀπὸ τότε ἦτο ἄλλως τε ἄρρωστη, ἐξησθενησμένη πολὺ. . . Τί λύπη ποὺ θὰ περάσατε! . . . Πέθανε! . . . Εἶρω πολὺ καλὰ, πῶς δὲ θὰ μπερῶσα ποτὲ νὰ τὴν ξαναδῶ. . . Μιὰ γυναῖκα σὰν κ' ἐμένα! . . .

Ἄλλὰ τὴν πρώτην φορὰ ποὺ θὰ βγῶ ἐξω θὰ τῆς πᾶω ἓνα στεφάνι. . .

Τὸ θέλετε, ἔ ; . . . Οἱ νεκροὶ ξέρουν τὸ πᾶν, πρέπει νὰ ἐννοοῦν τὰ πράγματα καὶ νὰ ἦνε ἐπιεικεῖς. Πιστεύσατέ με, ἂν θέλετε, κύριε Μιχαήλ. Εἶμαι ἡ τελευταία ἀπὸ τὰς τελευταίας· ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐλησμόνησα τί καλὰ ποῦ ἦταν ἐκεῖ ἀπάνω στὴ Μονμάρτη . . . Θυμᾶστε τὰ σκουλαρίκια, ποῦ μοῦ ἔδωσεν ὅταν ἤμουνα κοριτσάκι ; . . .

— Ἔ, λοιπόν ; — ἀνέκραξεν ὁ νέος καταληφθεὶς ἐκ φρίκης εἰς τὴν σκέψιν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀνάμνησις τῆς μητρὸς του ἠδύνατο νὰ ὑπάρχη εἰς τὸ αἰσχρὸν αὐτὸ μέρος, μέσα στὰ χέρια μιᾶς κοινῆς γυναικός.

— Ἔ, λοιπόν, ἀπὸ τὴν στιγμήν ποῦ δὲν ἤμουνα πιά φρόνιμη, μ' ἐνοχλοῦσαν νὰ τὰ φυλάξω . . . Καὶ μιὰ μέρα ποῦ περνοῦσα μπροστὰ ἀπὸ μιὰ ἐκκλησίαν, ἐμπῆκα μέσα καὶ τὰ ἔρριψα εἰς τὸ κιβώτιον τῶν φτωχῶν . . . Ἀλήθεια, δὲν ἔκαμα καλὰ ;

Καὶ ἐνῶ προέφερε τὰς λέξεις ταύτας, ἡ τρομερὰ φωνὴ τῆς Φερνάνδης ἔγινε σχεδὸν γλυκεῖα. Ὁ Μιχαήλ ἐνίωσε δύο δάκρυα νὰ τοῦ φλογίζουσι τὰ βλέφαρα.

— Ἔλα, — εἶπε τρέμων ὄλος, — ἔλα, πτωχὴ μου κόρη, ὅταν τις εἶνε ἱκανὸς νὰ δοκιμάξῃ ἕνα τόσο λεπτὸν αἶσθημα, τὸ πᾶν δὲν ἐχάθη ἀκόμη . . . Γιατί δὲν δοκιμάξεις νὰ φύγῃς ἀπ' ἐδῶ μέσα, νὰ ζήσης ἀλλέως ; . . .

Ἄλλ' ἡ μορφή τῆς Φερνάνδης ἔσχε μίαν φορὰν ἀκόμη τὸ πένθιμον μειδιάμα της.

— Τὸ ὑποκάμισον ποῦ φορῶ δὲν εἶνε δικό μου — ἀπεκρίθη, — καὶ χρεωστῶ τριακόσια φράγκα εἰς τὴν διευθύντριαν . . . Ἔ! κύριε Μιχαήλ, ὅταν ἀπαξ ἡ ἀκολασία σᾶς καταλάβῃ, σᾶς κρατεῖ γιὰ πάντα . . . Εὐχαριστῶ πάντα διὰ τὴν καλὴν συμβουλὴν, ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον. Καὶ ἔπειτα νὰ ζήσω ἡσυχος, νὰ ἐργασθῶ ; Ὅχι μποροῦσα ;

Τὴν στιγμήν ταύτην χονδρὰ φωνὴ γυναικὸς ἐφώναξεν ὀπισθεν θύρας ἡμικλεισμένης :

— Ρεζέντα ! σὲ γυρεύουν στὸ σκλονάκι.

Ἡ Φερνάνδη ἠγέρθη διὰ μιᾶς μηχανικῶς.

— Νά ! ἰδοῦ, ποῦ μὲ ζητοῦν, — εἶπε πρὸς τὸν ζωγράφον ἀναλαμβάνουσα ἐν τῇ φωνῇ της τὸν βραχνὸν τόνον, καὶ μ' ἕνα σκληρὸν βλέμμα, σχεδὸν κακόν. — Ἐδῶ μὲ λένε Ρεζέντα . . . Χαίρετε, κύριε Μιχαήλ, ἐπόμενα πολὺ ποῦ σᾶς εἶδα καὶ θὰ πονῶ πολὺ ἔτσι ἀκόμη ! Χαίρετε, μὴ μὲ σκέπτεσθε πιά, εὐχηθῆτέ μου μιὰ περιπνευμονία, ποῦ νὰ μὲ πάρῃ σὲ δύο μέρες.

Ἡφανίσθη καὶ ὁ Μιχαήλ ἐπωφελοῦμενος τῆς ταραχῆς, — ἐκείνην τὴν στιγμήν οἱ σύντροφοὶ του ἐχόρευαν μὲ τὰς γυναίκας, — διωλίσθησε ταχέως διὰ τῆς κλίμακος, ἐξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἀνέπνευσε μ' ἰσχυρὸν στεναγμὸν τὸν ψυχρὸν καὶ διαυγῆ ἀέρα τῆς νυκτός.

Ἄλλ' ἡ συνάντησις αὐτὴ τοῦ ἀφῆκε κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας ἀνάμνησιν ἀδιάπτωτον, ὀχληράν. Δὲν ἠδύνατο νὰ διώξῃ ἀπὸ τὸν νοῦ του τὴν οἰκτρὰν ἐμφάνισιν τῆς Φερνάνδης.

Ἐνοχλητικωτέρα δὲ ἀκόμη παρέστη πρὸ αὐτοῦ, ὅταν ἐπῆγε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἀφρον τῆς μητρὸς του· διότι εὗρε τοποθετημένον ἐπὶ τοῦ

ἐπιταφίου λίθου ἓνα στεφάνι ἀπὸ δλόδροσα ἀμάραντα, ἄνευ ἐπιγραφῆς. Ἡ ἀθλία Φερνάνδη ἐκράτησε τὸν λόγον τῆς καὶ ἀπένειμε τὸν σεβασμὸν τοῦτον πρὸς τὴν μόνην γυναῖκα, ἣτις ὑπῆρξε καλὴ καὶ γλυκεῖα κατὰ τὴν ἀχαλίνωτον παιδικὴν τῆς ἡλικίαν, πρὸς ἐκείνην, ἣτις θὰ τὴν ἔσωζεν ἴσως, ἐὰν δὲν ἐτύχαιναν ἔτσι τὰ πράγματα καὶ θὰ τὴν ἔκαμνε τιμίαν κόρην, ὅπως εἶνε καὶ αἱ ἄλλαι.

— Τί θὰ ἔκαμνεν ἡ καλὴ γηραιὰ γυνή, ἐὰν ἔζη ἀκόμη; — ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὁ Μιχαήλ, ἐξερχόμενος τοῦ κοιμητηρίου. — Αὐτὴ ἡ δυστυχὴς τοῦ κάκου εἶπεν, ὅ,τι εἶπεν, ἡ ζωὴ τῆς εἶνε κόλασις καὶ τῆς προξενεῖ φρικὴν. "Ἄς δοῦμε! Διὰ νὰ πληρώσῃ ἓνα δωμάτιον, καὶ νὰ ζητήσῃ ἐργασίαν, ν' ἀνακύψῃ τέλος, χίλια δραχμαὶ θὰ ἐπήρουν. Ἀκριβῶς ὁ ἀμερικανὸς Κολντσμὶθ μοῦ δίδει τρεῖς χιλιάδας φράγκα τὴν προσεχῆ δευτέραν διὰ τοὺς δύο μικροὺς πίνακας μου, ποῦ ἠγόρασε. Λοιπὸν, τὰ χίλια φράγκα θὰ δεθοῦν ὅπως συρθῆ ἀπὸ τὸν ὀχετὸν ἡ Φερνάνδη... Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ μαμὰ ἐπιδοκιμάζει.

Τὴν ἐπομένην δευτέραν, μόλις ὁ ζωγράφος ἐπῆρε τὰ χρήματα, ἐπήδησεν εἰς μίαν ἀμαξάν καὶ διηυθύνθη εἰς τὸν δυσώνυμον οἶκον, ἐνθα εἰσῆλθε μὲ τὴν κεφαλὴν ὑψηλὰ ἡμέρα μεσημέρι πρὸ τῶν διαβητῶν. "Α! Οἱ διαβάται, οἱ ξένοι!... Ἐφαίνοντο βλέποντες μὲ σκωπτικὸν πῶς ὕφος. Ἄλλ' ὁ καλὸς νέος εἶχεν ἱκανοποιημένην τὴν συνείδησίν του.

— Ποιὰ ζητεῖτε; — Τοῦ εἶπε τρομερὰ τις γραῖα, ἣτις διηυθύνθη πρὸς συνάντησίν του εἰς τὴν κλίμακα.

— Τὴν Φερνάνδη... .

— Ποιὰ Φερνάνδη; . . "Α! ναί, τὴ Ρεζέντα... Δὲν εἶνε ἐδῶ πιά... Πηγαίνω ὅμως νὰ φωνάξω τὰς κυρίας.

— "Οχι... Ἐφέρετε ποῦ εἶνε τώρα; Αὐτὴν θέλω.

— "Ἄν εἶνε ἔτσι, ὄμορφε μελαχρινέ, πρέπει νὰ πευθῆσητε. Δὲν θὰ τὴν ξαναβρῆτε οὔτε ἐδῶ, οὔτε ποῦπετα ἄλλοῦ. Ἐπεσε μέσα στὸ νερὸ τὴν περασμένη Τετάρτη.

— Σκοτώθηκε! εἶπεν ὁ Μιχαήλ, τοῦ ὁποίου ἡ καρδιά ἐπάγωσε.

Καὶ ἀνεμνήσθη αἴφνης, ὅτι ἀκριβῶς τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην εὗρεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μητρὸς του δλόδροσον στεφάνον ἀμαράντων.

— Μάλιστα, τὴν Τετάρτην, — ἐπανέλαβεν ἡ γραῖα. — Ἦταν ἡ ἡμέρα τῆς ἐξόδου τῆς. Δὲν ἐγύρισεν οὔτε τὸ πρῶτ' ἡμέρας καὶ κατ' ἀρχὰς ὑπεθέσαμεν, ὅτι εἶχε πάρῃ τοὺς δρόμους. Ἄλλ' ἡ Πικάρδη, ποῦ βγαίνει τὴν Παρασκευὴ καὶ ποῦ τῆς ἀρέσει νὰ πηγαίῃ εἰς τὴν ἐκθεσίν τῶν νεκρῶν, ἀνεγνώρισεν ἔξαφνα ἐκεῖ τὴν Ρεζέντα.

Ὁ Μιχαήλ ἔφυγεν πτοημένος διηυθύνθη δὲ εἰς τὸ σπίτι του. Τὸ ἐργαστήριόν του, ἐν ᾧ ἔπιπτε διὰ τοῦ εὐρέος παραθύρου τὸ φαῖν φῶς δαίλης τοῦ Δεκεμβρίου, οὐδέποτε ἄλλοτε τοῦ ἐφάνη τόσοσ θλιβερόν. Ἐκάθησε πρὸ μιᾶς εἰκόνας, τὴν ὁποίαν μόλις εἶχεν ἀρχίσῃ, ἐπῆρε μηχανικῶς τὴν παλέτταν του, τὸ ἀκουμβηστήριόν του, τὸ δέμα τῶν χρωστῆρων του, μεθ' ὃ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀκίνητος. Δὲν ἐσκέπτετο τίποτε, ἐπανελάμβανε δὲ

χαμηλοφώνως κάθε τόσο : « Σκοτώθηκε, μάλιστα ! » 'Ο στόμαχός του ήτο άνω κάτω, ό έγκέφαλός του κενός.

Τέλος βλέπων, ότι δέν ήδύνατο νά έργασθῆ, έπήρε τυχαίως — όπως συνήθιζε — τέσσαρα πέντε άπό τά παλαιά του λευκώματα, έρρίφθη είς τόν καναπέ και ήρχισε νά τά ξεφυλλίξη άφηρημένος. Παρετήρησεν όμως, ότι άκριβώς ήσαν άπό τά λευκώματα τῆς έποχῆς, πού κατώκει είς τήν Μονμάρτην, και ίδου τώρα άνεγνώριζε τά παλαιά του σχεδιογραφήματα τῆς μικρῆς Φερνάνδης . . . 'Υπήρχον είς τās σελίδας των άκατάρτιστα σχεδιογραφήματα, σχεδόν γελοιογραφίαι, είς άς ώμοίαζεν εκείνη ήδη — τί σκληρόν πράγμα ! — πρὸς γυναίκα, πρὸς τήν γυναίκα, ήν άνεύρεν. 'Αλλ' είς τά περισσότερα των προχείρων αὐτῶν σχεδίων πόσον ήτο νόστιμη εκείνη ή κόρη τοῦ λαοῦ, μέ τά χονδρά παπούτσια της, μέ τό παρά πολύ κοντό φουστάνι της και μέ τά σγουρά μαλλιά της, τά διαφεύγοντα έκ τῆς μικρῆς σκούφιας της ! 'Ιδίως έν σχεδιογράφημα τό πλέον έπεξεργασμένον, και βέβαια τό καλλίτερον, είλκυσεν επί πολύ τήν προσοχήν τοῦ καλλιτέχνου. Παρίστα τήν Καν Γκεράρ καθήμενην επί τινος έδρας και καταγινόμενην νά ξετυλίγη ένα σκουλι μαλλίων τεταμένον επί των χειρῶν τῆς μικρῆς Φερνάνδης, όρθίως πλησίον της. 'Ητο θελκτικόν. 'Η γηραιά μαμα προσέχευσα στή δουλειά της, τό κοράσιον εύθυτενές, σβαρώτατον, ύψῶνον τās χειράς του και προσέχον νά τās κρατῆ κλωῶς, τήν μίαν άπέναντι τῆς άλλης. Σικηνή άπλή και οικογενειακή άφελοῦς χάριτος, σαν τās εικόνας τοῦ Σαρντέν.

Πρὸ τῆς σελίδος ταύτης τοῦ λευκώματος ό Μιχαήλ έβυθίσθη είς ρέμβην. Και νά σκέπτεται τις, ότι πῶς τόσο δά έλειψε νά υιοθετήσῆ ή μήτηρ του τήν πτωχήν μικράν ! 'Ολίγους μῆνας άκόμη και ή μαμα Γκεράρ δέν θά ήδύνατο νά τήν άποχωρισθῆ. « 'Η κακομοίρα ή Σιντονία » θά έδιδεν εύχαρίστως τήν κόρην της πρὸς τήν γηραιάν κυρίαν, αὐτή, ήτις μέ τά ήμεροδούλια της και μέ τās βοηθείας των άγαθοεργῶν έταιριῶν μόλις κατώρθωνε νά τά καταφέρῃ. Τό κοράσιον θά έμεγάλωνε μέσα είς τό έντιμον αὐτό σπίτι και θά έγίνετο ώραία κόρη. 'Ωραία ! 'Ητο άκόμη έν τῆ άτιμίᾳ της ! Μίαν ήμέραν ό Μιχαήλ — δέν τήν περνούσε παρά δέκα χρόνια τό κάτω, κάτω — θ' άνεκάλυπτεν, ότι τήν ήγάπα, και ή μαμα Γκεράρ θά είχεν ίσως έγγονάκια παρά τό προσκέφαλόν της κατά τήν ὥραν τοῦ θανάτου της . . . 'Αντί τούτου ή μικρά Φερνάνδη έζησε μέσα είς τόν βόρβορον, άπέθανεν αὐτοκτόνος και τήν ὥραν ταύτην ήτο ίσως άκόμη εκεί κάτω είς τήν άπαισίαν εκείνην αΐθουσαν των πτωμάτων !

Και αναλογιζόμενος όλα ταῦτα ό Μιχαήλ ήσθάνθη τόσην μελαγχολίαν, τόσην μόνωσιν, εύρε τόν κόσμον τόσον κακά φτιασμένον, και τόσον άδυσώπητον τήν ζωήν, ώστε μή κρατούμενος πλέον έρρίψε τό λεύκωμα καταμεσῆς τοῦ έργοστασίου, έρρίφθη επάνω είς τόν καναπέ και κρύψαμεν τό πρόσωπον διά των χειρῶν του, ήρχισε νά όλολύξη άπεγνωσμένος.

(Μετάρρασις ΜΠΟΕΜ)

FRANÇOIS COPPÉE